

mel i sucre

n° 32

A AQUEST NUMERO HI TROBAREU

- Notícies locals, del que succeeix al poble fins a l'hora de tancar el número, per l'O.C.B.

- Per a quan els funerals del català ?. Retalls d'un article de Ricard de Vargas Golarons, on se parla de la problemàtica que té la llengua catalana per a subsistir dins la societat actual.

- Carnaval- Carnestoltes, en Joan Amades al seu llibre " Costumari Català " tom II, parla dels mots Carnaval i Carnestoltes i el seu significat dins la cultura catalana

- Temps de bulla i Carnaval, glosat sobre les festes de darrers dies Per Bàrbara Mates Gastre.

- De la maledicència, reproducció d'un article de Lanza del Vasto que aparegué al seu llibre "Les quatre plagues ", on parla de l'art de moure mal intencionadament la llengua.

- Noms populars, breu assaig sobre el que signifiquen els noms populars dels carrers i places d'una població per Joan Morey Company.

- Sant Joan, dos retalls de diaris amb notícies del poble, recollides per Miquel Gaià.

MEL I SUCRE, num 32 Febrer
1.983. Butlletí informatiu de
L'Obra cultural Balear a Sant
Joan, per als socis.

Local social - C / Nou - 6

Portada.- Fresses

Tothom que vulgui col.laborar
que faci de veure algú de l'e-
quip de treball.

Tirada actual - 90 exemplars

--- Dia 11 de Febrer de 1.983 (27 anys després de l'any de la neu - 1.956) una petita nevada cobrí de blanc la major part de la superfície de l'illa de Mallorca, si bé amb més intensitat a la part nord. A Sant Joan no arribà a fer quasi res.

--- Si per una part el febrer ha estat molt fred amb grosses gelades que han fet patir els arbres, la quantitat d'aigua caiguda h és mínima.

--- Darrerament és venen succeint una sèrie de fets delictius pel poble (concretament de robatori a cases particulars). S'hauria de demanar que els serveis de la guàrdia civil rural fossin més efectius.

--- Tot són ganes d'entrar a formar part del nou Consistori, ja que els representants dels partits polítics locals preparen les llistes electorals per les eleccions municipals del proper 23 de Maig. Com a segures se donen les candidatures de U.M. - P.S.O.E. - A.P. - P.S.M.

--- Pel dijous llarder (10 de Febrer) i darrer dia (15 de Febrer) les fresses comparagueren pel carrers del poble, sobretot es disfressaren els al.lots de l'escola, que foren els qui feren més festa.

--- L'equip cadete femení de voleibol de Sant Joan es proclamà campió del seu grup de Balears. A la propera fase tindrà que competir amb equips peninsulars.

--- Pareix que l'Ajuntament vol fer l'homenatge al mestre Pagès per la festa del Quart Diumenge. Si bé aquest fet ja ha provocat certes discrepàncies dins el poble.

--- La Coral Universitària de Ciutat (a la que hi participen tres santjoaners) ha tret el seu primer disc que es titula " Música Coral Mallorquina "

--- Dia 7 de Febrer de 1.983 morí a Sant Joan *Miquel Barceló* a l'edat de 96 anys i que era l'home més vell del poble.

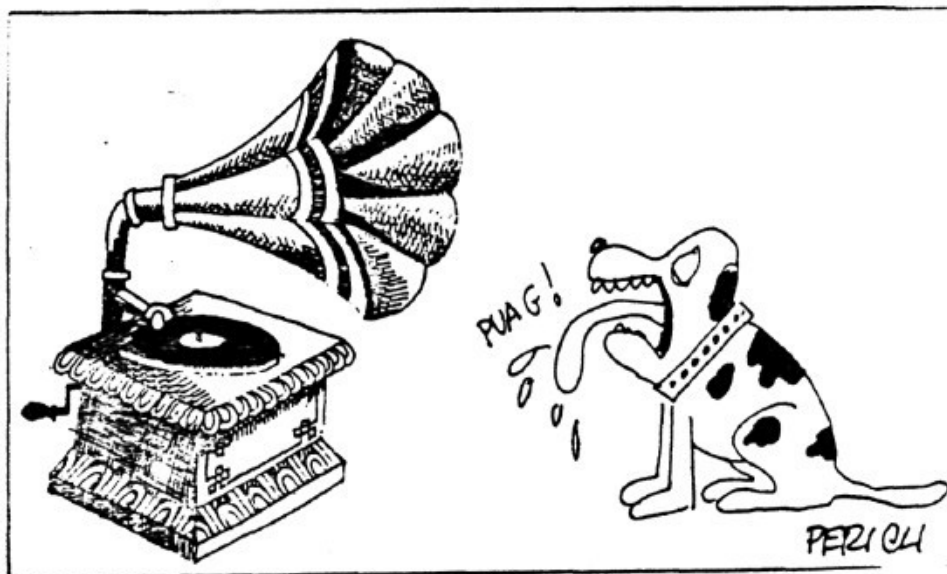
R E T A L L S

PER A JUAN EL FUNERALS DEL CATALÀ? (I)

(Aquest és un article que va sortir a la Revista CANIGO nº 792, i que parla de la situació de la llengua catalana al Principat de Catalunya i als Països Catalans en general)

De fet, hem entrat ja en una nova etapa, que molts estaments i intel·lectuals de la nostra cultura oficial i oficiosa volen ignorar, en la qual la llengua catalana va deixant d'esser la llengua majoritària del Països Catalans. Estem ja immersos en una nova situació històrico-lingüística clara de substitució lingüística del català pel castellà, íntimament lligada a una ideologització espanyolitzant i desnormalitzadora (si no analitzau els resultats electorals als PP.CC.). Sembla que som ja, i jo no sóc pessimista, al principi de la fi, en els primers passos de la davallada final, en la qual els nostres dirigents presents o futurs es preparen i es barallen per a oficiar solennement els nostre funerals. Només una plena normalització del català, ara inexistent i sense perspectives futures d'existència, podria salvar el català de la seva extinció.

A hores d'ara el català ja no és la llengua majoritària de la joventut, i encara molt menys de l'al·lotgea en edat escolar. Igualment ha experimentat un notable retrocés social en l'ús lingüístic, palpable arreu. I és també simptomàtic la incapacitat que té el català per l'adaptació d'estructures lingüístiques alienes i per la creació de pròpies. La castellanització punyent ho impedeix, i és per això que podem parlar

de procés de substitució lingüística. Car altrament la consciència lingüística es va afeblint dia a dia, si no, fixem-nos, per exemple,

en la pervivència de "les tres horettes del català" a l'ensenyament, en l'exhibició d'anuncis al cinema gairebé exclusivament parlats en castellà, profundament castellanitzats en llengua i ideologia, en els diaris, publicats en castellà, quan una majoria considerable de lectors són catalano-parlants, en l'exigüitat de programes en català a la ràdio, en la llengua que parlen la immensa majoria dels fills dels matrimonis mixtos, en el català fortament castellanitzat que parlen els joves que encara són catalano-parlants...

En fi, alhora que s'agreugen arreu de la nostra geografia els atacs contra la unitat de la nostra llengua sense una reacció prou eficaç, tenim ja -cosa que mai no havia succeït- un 15% de la població que no l'entén. El català segueix el camí de l'occità o l'irlandès, per exemple, llengües desaparegudes socialment. (...)

(...)El conflicte lingüístic actual entre el català (llengua dominada) i el castellà (llengua dominant) es vol solucionar -i obviament que és una solució però per acabar amb el català- amb la implantació d'un bilingüisme conciliador, que pressuposa l'acceptació de l'actual submissió lingüística del català respecte al castellà i que de fet legitima la situació sociolingüística catalana present creada sota l'opressió colonial franquista. No es pot competir amb el castellà ni parlar d'igualtat lingüística a través del bilingüisme ni per tant recuperar ni normalitzar el català partint d'una flagrant desigualtat i relació de dependència del català respecte al castellà, producte de de l'opressió i dominació dels 40 darrers anys, i que encara continua amb forces més atenuades.

El bilingüisme només normalitza una situació anòmala i d'opressió colonial que no resol satisfactoriament per al català el conflicte lingüístic plantejat i esdevé així un fre i una renúncia a tota normalització lingüística real del català, essent una etapa transitòria de substitució lingüística del català pel castellà. (...)

(Continuarà al pròxim número)

RICARD DE VARGAS-GOLAPINS

Del significat del terme Carnaval hi ha diferents opinions; la més comuna és la de creure que està format pels termes llatins "carnis aevalis", o sia carns privades. Privació de certs aliments per a prevenir el cos de la plètora vital que comporta la primavera. Més modernament es creu que pot tenir el seu origen en la contracció dels termes, així mateix llatins, "carrus navalis", o sia carro naval, ja que primerament a Grècia, des d'on va passar a Roma, era costum de celebrar unes festes de caràcter agrícola, heretades de cultures més antigues, en les quals es muntava una nau dalt una mena de carro, nau que era passejada per la ciutat seguida de determinades cerimònies.

En temps relativament moderns s'ha format un altre sinònim del mot Carnaval, el de Carnestoltes. Hom creu que aquest terme arranca de l'establiment de la Quaresma pel Papa Gregori el Gran, a la qual va donar el nom de "carnes toldren", que equival a tallament de carns, o sia privació de fer ús d'aquest aliment; i també el de "carnes levamen", que significa alçament o privament de carn. Aquestes dues formes foren usades per a determinar la Quaresma, en els primers temps del seu establiment, i, més tard, van estendre's a determinar el període anterior a aquesta, o sia el de Carnestoltes; aquella passà a prendre el nom de la forma quadragèsima, o sia els quaranta dies que tenia de durada el període privatiu. De les formes donades pel papa Gregori s'han originat el mot Carnestoltes, molt usat en català antic i el de "Carnestolendas", que ha arrelat en castellà. Es donà el cas curiós, doncs., que els noms diferents donats a les Carnestoltes no fan pas referència propiament a aquest període de l'any de plena llibertat i disbauxa, sinó al seu immediat de privació i abstinència, transgressió de nom que s'ha produït en totes les llengües neollatines i no sabem què pot obeir; lògicament, els qualificatius de Carnaval i Carnestoltes haurien d'ésser aplicats a la Quaresma i no al precedent. En català antic "fer carnestoltes" equivalia a no menjar carn, i els textos antics ens parlen de les carnestoltes d'advent i de les de Quaresma amb referència als dejunis propis d'aquests dos moments de l'any; el mot manté, per tant, el seu significat recte d'abstinència de carn.

A les Balears, hom qualifica les Carnestoltes de darrers dies, amb al·lusió als darrers dies del període carnal en que hom pot menjar lliurement allò que desitja, últims dies previs al temps quaresmals de privacions i abstinències. El qualificatiu de darrers dies és així mateix usat a l'Alguer, on també en diuen "careixal", terme que

sembla acostar-nos al de "carrus navalis".

Es molt possible que existís una cerimònia en la qual es simbolitzés la mort de la carn i que tingués lloc el dimarts de Carnestoltes, vigília del primer dia de Quaresma, en que havia de començar a regir el nou règim alimentari. El mot Carnestoltes, doncs, es pot referir a aquesta cerimònia i no a les llibertats de desembre i gener, car no és comprensible que siguin qualificats de temps d'abstinència de carn uns dies en què precisament es fa tot el contrari. En reforç d'aquesta suposició pot argüir-se que en algunes cites del llibre de deliberacions del Consell barceloní, referint-se al dimarts de Carnestoltes, es llegeix "dia de carnes privus", això és, dia de les carnes privades, i l'endemà és considera primer dia de quaresma; sembla, per tan, que la festa de Carnestoltes és sols un dia: el dimarts; però que per extensió, ha estat qualificat així tot el període de llibertat previ al de Quaresma.

La Madama, símbol femení de les Carnestoltes que erigia la fadrinalla del Content.

En Carnestoltes discutint amb la Quaresma.

COSTUMARI CATALA

Joan Amades - 1.950

TEMPS DE BULLA I CARNAVAL

Passen un estol de fresses
sa ximbomba van sonant
i a n'ies fobiol bufant
ses notes surten espesses.

Duen es morros pintats
sa cara i es ulls també
Na Joana-Aina fa paper
amb sos foldons estufats

En Llorens i Na Francina
de noviis s'han disfressat
es guardapits ajustat
i un volant que és cosa fina.

Na Tonina duu faldetes
que és un "mirem i no em tocs"
també duu uns manegots
i es devantal de retxetes.

; Bono ; i que va d'etxurat
l'amo'n Tomeu de sa Rota
ell va tan content que bota
amb so mocador fermat.

Una panera penjada
duu pes braç Na Magdalena
sa coa a mitjan esquena
amb una bona llaçada.

I amb guitarra i guiteró
van ballant una mateixa
i sa rotlada fan créixer
N'Esperança i N'Amador.

Bé sonen i van cantant
panderos i castanyetes
fent gloses i cançonetes
es veinats van alegrant.

B.M.S.

Grup de dones com mantegen en Carnestoltes.

de la maledicència

A altre temps no escoltava gaire ni el que se murmurava al meu voltant ni el que se murmurava de mi. Me semblava que era vent en el vent i fins i tot me devertia. Però vaig viure. I vaig haver de tenir en compte els mals les ruïnes, les separacions i les llàgrimes que pot provocar el senzill acte de moure mal intencionadament la llengua.

La maledicència no és sols una nafra social: és una injúria contra el mateix llenguatge. La paraula, amb els seus valors místics, lògics, màgics, lírics i pràctics, no està feta per això.

Anem a analitzar les causes de la maledicència.

Podem apartar la primera, que és la voluntat deliberada de perjudicar per odi i aversió natural o per rivalitat d'interessos, per gelosies, per enveja o per venjança. En aquest cas la perfídia i la maldat de l'acte són evidents.

De les altres causes en veig cinc:

1 - És una reacció natural a la necessitat de la cortesia. La cortesia és una imposició de la que no pot escapar ningú que vulgui estar un poc dins "el món"; i com que per altre part, els somriures i amabilitats no representen en cap de les maneres un sentiment fraternal i caritatiu, és natural que ens vengem de la comèdia que feim davant els altres, i deim d'ells, quan no hi són, tot lo dolent que pensam i encara més.

2 - Tot malediciant és un justicier que jutja. Però és un jutge que castiga i condemna a la ventura. Per dar-se el plaer de sentir-se superior a la víctima i trepijar-la. És un jutge sense deseiement; un jutge que no instrueix el procés en que intervé amb suficiència; un jutge fútil que no corregeix als qui condemna, que no esmena cap greuge, ni aplacarà mai una disputa. Ningú millora per lo dolent que se digui d'ell quan no hi és. Certs malediciants es defensen afirmant que només diuen veritats de tot el món i que predicar la veritat és un deure. Però no és més que una altre hipocresia: la veritat és una cosa molt distinta a les murmuracions. S'han de menester altres mètodes per conèixer-la; un altre esperit per tenir-la i dir-la; ella és vivificant, impersonal i desinteressada.

3 - Tot malediciant és un psicòleg infal·lible. No hi ha

res més vulgar que creure's infal.lible en psicologia. Basta amb no revisar mai les afirmacions que s'han fet i amb no tenir en compte els errors comesos, per mantenir una fe inquebrantable en la pròpia infal.libilitat.

Els intel.ligents llegeixen novel.les i extreuen d'elles les carotes que posen a les persones que coneixen: fan novel.la aplicada.

Però l'imbècil és un psicòleg més infal.lible encara. Se basa amb l'instint; és un dogma (sobretot per l'imbècil) que l'instint mai s'equivoca.

4 - Darrera la maledicència hi ha una espècie d'angoixa. El malediciant té el sentiment de la seva petitesa i baixesa. La necessitat de justificar-se, no enlairar-se — perquè això exigeix massa esforç, i hi ha el perill de caure; ni corregir-se, perquè és massa seriós però al manco, dejectant al proïsme al propi nivell i més baix encara. La maledicència és un consol per la mediocritat.

5 - Existeix, finalment, la necessitat de riure. El joc consisteix en disfressar-se i en desemascarar els demés. Així és com les curteses descobertes resulten divertides. Els burletes formen clans. Els secrets presos al clan advers és el botí del que viuen.

La maledicència és generalment una venjança hipòcrita de la irritació. La irritació és una reacció inevitable de la gent que viu en mutua companyia. Ningú està a l'arrecés de la irritació per naturalesa i hi ha persones per les qui és una espècie de tortura continua. Hem de tenir en compte que entre els arrauxaments que volem mantenir a fetxa no n'hi ha cap de més destructiu i nociu: i la maledicència, si bé consola la irritació, l'acabussa i l'allarga.

La maledicència col.lectiva és tan nefasta i està tan escampada com la maledicència personal.

Jutjam als homes, per grups, per nació, per classe. És una manera sumari i còmode de condemnar-los. Tots partim del principi de que la nostra classe, nostre grup o nostra família és el centre i el cim del món i mesuram a tothom en relació amb els prejudicis vigents.

La veritat és que no és més difícil conèixer un poble que un home, ja que no hi ha res més difícil que conèixer un home. I tres vegades boig el qui creu haver sondejat la closca on s'amaga una persona.

noms populars

Fa pocs mesos que ha passat les eleccions generals i a l'ins tant tornarem tenir les municipals. Tant a unes com a les altres sentirem o sentirem als candidats parlar dels seus programes electorals, que dins l'apartat de cultura tots prometen i s'escanyen de cridar dient que defensaran les cultures autòctones i pròpies de cada comarca, província o nucli de població per petit que sigui. Lo nostro per aquí i lo nostro per allà, canvi per amunt i canvi per avall, ... paraules i més paraules, ... en tenen un rebost ple ' ... ' saben tapar de paraules a qualsevol.

Definicions de cultura i educació no en falten a cap dels míting polítics que se senten. Promeses d'un vent i promeses de l'altre. Però llavors, amb el temps, ve la realitat, i un veu clarament quins són els conceptes que de cultura nostra, lo nostro, ... tenen aqueixa gent que predicava tant.

Dins un dels molts d'apartats que té el concepte cultura hi podem trobar els noms populars de carrers i places d'una població.

Què vol dir això de noms populars ?, perquè resulta que hi ha molta de gent que no ho entén ni ho vol entendre o tergiversa les idees, i al canvi de " Calle José Antonio Primo de Rivera " per " Carrer Bonavista " (o " Carrer de s'Escola ") ho considera una ingenuïtat que la gent " culte " no se pot permetre.

Analitzem tres casos típics de noms de carrers que s'haurien de canviar a Sant Joan i que encara ara ningú sap quan succeirà: " Calle José Antonio ", " Calle Julio Ruiz de Alda " i " Plaza Gral Franco ".

¿ Què diuen o ensenyen aquests tres noms a la gent del poble i a la gent d'altra part ?. Res més que a un moment determinat de la història els dos primers fundaren la falange, que entre altres coses fou responsable d'assassinats i detencions per causes ideològiques durant la Guerra Civil (1.936 - 39) o posteriorment; i el tercer fou el principal capdevanter d'aqueixa guerra, (causa de mort i ruïna social) i després governà el nostre territori durant molt d'anys.

Per altre part, què diuen o ensenyen els noms de: Plaça Nova, Carrer Tort (o Antiga Presó) i Carrer Bonavista ?, moltes coses. A veure:

Plaça Nova . -

Quan se va fer ? Què hi havia abans de fer- hi la plaça ? Quines altres places hi ha més velles al poble ? N'hi ha de més posteriors ? Quin significat té fer una plaça nova a un poble ?

Carrer Tort .- (o Antiga Presó)

Claríssim nom de carrer, degut a la seva estructura. Al manco diu a la gent que no coneix Sant Joan, que aquest carrer és tort. A altre temps se li va dir " Antigua Cárcel ". A on estava la presó ? A quin any i fins quan n'hi va haver ? Com estava estructurada la societat d'aquell temps que permetés a Sant Joan tenir presó ? Com així aquest carrer ha canviat tantes vegades de nom ? (també se li ha dit C/ Príncipe).

Carrer Bonavista .-

Perquè se li posà aquest nom ? Quin tros de carrer té tan bona vista ? Quins accidents geogràfics es veuen des d'ell (planes, turons, comellars, ...) ?

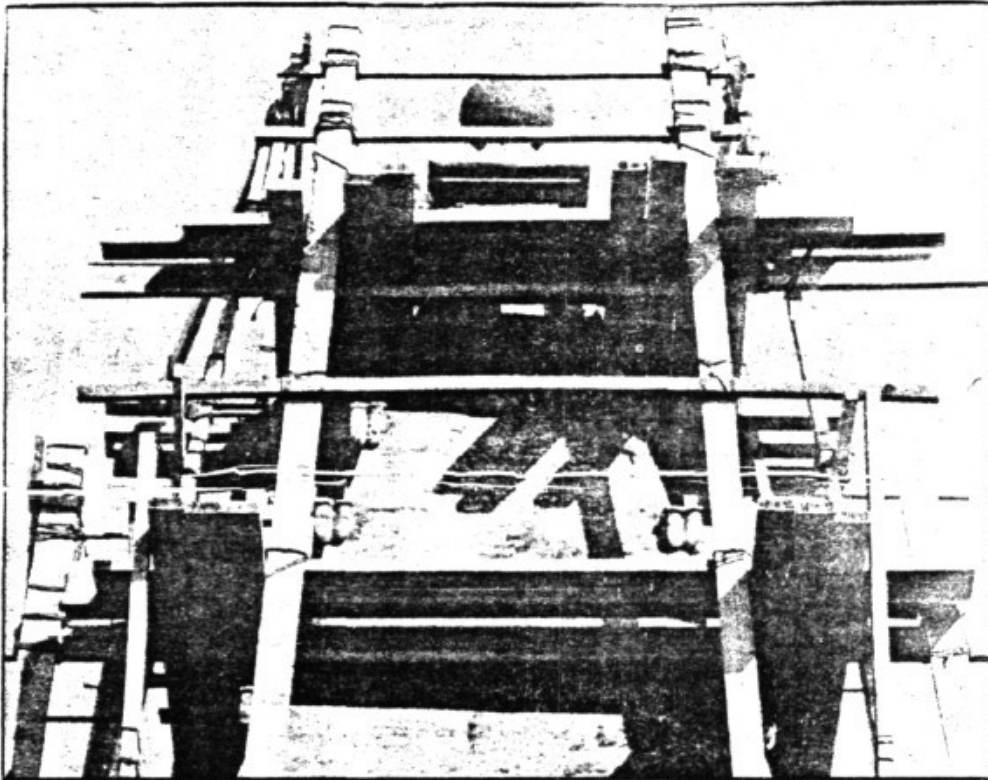
No importa esser molt espabilats per adonar-se'n que els noms populars d'aquests carrers són els que haurien de figurar als seus rètols, ja que ensenyen història, geografia, estructura social,... del nostre poble temps enrera, que al cap i a la fi és el germen de la història actual. Però clar, per ensenyar hi ha que tenir molt en compte una cosa: voler aprendre.

Nota.- Aquest article ha sortit a llum degut a que al passat ple ordinari de l'Ajuntament de Sant Joan (27- 01- 83) el consistori se dignà llegir públicament la mica d'estudi sobre el canvi de nom dels carrers que l'C.C.B. de Sant Joan presentà al citat consistori fa dos anys. I també a que els co-responsals del " Diario Mallorca " i " Diario Baleares " feren un petit comentari al respecte en data (02- 02- 83)

Joan Morey Company

SANT

JOAN

Las obras de restauración del campanario han requerido el montaje de un complicado andamio.

Sant Joan

El campanario, restaurado

Sant Joan, (De nuestro Corresponsal J. Estelrich).— Desde hacía dos años largos eran muchos los vecinos que no osaban pararse a la vera del campanario, pues una grieta de regulares proporciones abierta en la cúspide del mismo no presagiaba nada bueno aunque los técnicos en albañilería asegurasen que no amenazaba inminente ruina. Muchos recuerdan cuando coronaba la pirámide del campanario una gran bola de piedra, con una veleta como remate; ésta, que era de hierro, con el paso del tiempo, fue víctima de la corrosión y llegó a ofrecer un lamentable aspecto. Un buen día se le ocurrió a alguien quitarla, cortando su eje vertical y unos veinte centímetros de la pétreo bola. La aguja de hierro que quedó fue un buen atrayente de relámpago, en un día de fuerte tormenta. Los destrozos que causó la descarga eléctrica fueron espectaculares: dejó hecha añicos la bola y sus cascos cayeron esparcidos por la adjunta pla-

zuela. Una escalera metálica que había en el piso superior del campanario muy maltrachea; arrancada una viga metálica que sostenía el reloj; quemada la instalación de unos altavoces, así como otros desperfectos de menor cuantía.

Enseguida muchos vecinos se plantearon la conveniencia de proceder rápidamente al arreglo del campanario. Pero la cosa no era fácil, tanto por su altura máxima (treinta metros) como por su difícil acceso. El tiempo pasó y mientras tanto, una grieta, que también provocó el relámpago, aumentaba de tamaño.

Pero ahora, por fin, ya se puede hacer tertulia tranquilamente al pie de la vetusta mole, pues recientemente ha sido restaurado por completo. Además, se ha instalado un pararrayos, en previsión de nuevos desastres. Las obras, complicadas han sido dirigidas por el ingeniero santjoaner Rafael Soler.

AT. SAN JUAN, 3 - MANACOR, 2

Alineaciones.— MANACOR.— Ferrer, Capó, Fons, Grimall, Muñoz, Fernández, Mayol, Pascual, Mut, Munar (Barceló) y Mayol.
AT. SAN JUAN.— J. Gayá (Picornell); Payeras (Juan Manuel), A. Gayá, Bauzá; Sansó, Fontirroig; Oliver, Compañy, Tony, Amador y Jesús.

Dirigió el encuentro el Sr. Jiménez. Regular.

Goles.— 6 minutos. Mayol logra marcar el primer tanto visitante.

18 minutos. Gran chut de Fernández que bate por segunda vez a Gayá.

27 minutos. Claro penalty, que Compañy transforma en el primer tanto local.

37 minutos. Jesús, con gran habilidad, logra el segundo gol local.

52 minutos. Fontirroig, de gran disparo, logra el tanto de la victoria.

Incidencias.— Aquí saltó la sorpresa, pues cayó el líder e imbatido Manacor con toda justicia. Para lograr este valioso triunfo, tuvo que poner el equipo local toda la carne en el asador, luchando sin desfallecer y hasta el límite de sus fuerzas. Bien es verdad que para remontar la clara desventaja en el marcador, contaron los locales con el jugador "número doce" que aunque pequeño en número, fue grande en el campo. Este jugador "número doce", que por cierto sólo aparece en los encuentros matinales...

Del Manacor, un formidable conjunto, debemos destacar a Fernández, Mayol y sobretodo a Mut, una figura en ciernes.

Del Atlético no queremos destacar a nadie. De uno al doce (ya hemos dicho que fueron doce, los que consiguieron la victoria) se merecen la más alta nota. Así debe seguirse.

Diario Mallorca

23 Mayo 1978

Diario Mallorca

19 Noviembre 1972

GLOSES

Avui és dijous llarder
i és dia de fer bulla,
jo tenc una capulla,
me'n vaig i la'm posaré.

Jo voldria que plogués
quatre mesos d'ensaimades
més altres tants de panades
i Corema mai n'hi hagués.

Si cada dia fos festa
i Nadal de mes en mes
i Pasco a cada setmana,
i sa Corema mai vingués.

Pels darrers dies fan bulla;
jo no m'havia temut;
madona, jo som vengut
per sa tallada de xuia.

Ballades per Carnestoltes
batialles per Tots-sants

Carnestoltes i dijous sant
sense lluna no es veuran

Sa Corema ja se'n ve
com un cavall en es cos;
ximbombeta, ediós ;
Ja mos veurem l'any qui ve.

Ara venen set setmanes
totes són de dajunar,
i set que ja n'hem passades
totes de riure i folgar.

Pare Joan Carnestoltes
n'ha dictat un testament
que no es pot tornar fer gresca
fins d'aquí a l'any vinent

Per Pasco formatjades
pels darrers dies flaons,
per Sant Joan cavallades
i per Nadal galls i capons.

Més tard o més matiner
Carnaval dins el febrer.

Pel dijous llarder
botifarra menjaré,
pel dijous gras
botifarra menjaràs.

El meu ventre està avesat
a menjar moltó cuinat
i ara estarà arruat
com bossa de cofraria;
qui ho diria, qui ho diria
que avui sia es darrer dia.

POPULARS